

szor megbüntették az osztályt. Nagy vagány volt ez a Jakabos, voltak hívei is, de inkább kínos volt sokaknak. Örülnének, ha eltűnne? Valaki azt mondta, Jakabos mégiscsak hiányozna valamiért. Elkezdődött a beszélgetés, kiderült, hogy igen, lehet, hogy kínos, de mégiscsak hiányozna, mert Jakabos csak egy van. Nincs még egy ilyen gyerek. Szegényebb lenne az univerzum nélküle. Valaki kimondta, hogy Jakabos egy érték. A beszélgetésbe nekem nem nagyon kellett bebeszelnem, de az osztály eljutott az emberi egyediség és az emberi méltóság megfogalmazásáig. Onnan indultunk ki, hogy az ember egyedi, eljutottunk az erkölcsi törvényekig. Körülbelül ez volna a lényege a tárgynak. Az emberről beszélünk, hogy miben különbözik az állattól, beszélünk a személyiségről, az ember érzelmeiről, gondolatáról, szerepeiről, a társadalmi lényről, a boldogságról, boldogulásról, szabadságról satöbbi. S minden témába valahogy be van építve egy konszenzusetika alapján megfogalmazott erkölcsi reflexió.

A tárgy tehát leginkább a beszélgetésekre épít.

Igen, ez a fő módszer, s benne vita, ezenkívül szerepjáték, kutatás. Ezért, még ha közepesen is csinálják a tanárok, nagyon szeretik a gyerekek. Ugyanis róluk van szó!

Erkölcstantanárokat nem ont a felsőoktatás. Kik tanítatják majd ezt a tárgyat?

Amikor kidolgoztuk a tantárgyat, ennek része volt a tanárképzés is. Veszprémben, a Pannon Egyetemen, az általam alapított Antropológiai és Etika Tanszéken indult elsőként ilyen szakos tanárképzés, de aztán mások is átvették „licenciünket”. Ez a képzési forma igazán jól működik.

De jövőre már tanítani kell minden iskolában. Ennyi tanárt még nem képeztek ki...

Egyrészt felmenő rendszerben fogják bevezetni, tehát jövőre az általános iskolában csak az első, ötödik évfolyamon, a középiskolában pedig - egyelőre - továbbra is csak egy évfolyamon fogják tanítani. Ha a kormány megemelné az egyetemi keretszámokat ezeken a szakokon, több érdeklődő tanárt vehetnének fel. A másoddiplomás tanárok másfél-két év alatt kaphatnak egyetemi diplomát. Van olyan rendelet, ami szerint már egy 60 órás továbbképzés után taníthatja a tárgyat a tanár, de ilyen tanfolyamokat beindítani nagy számban nincs értelme. Tény, hogy vannak még bizonytalanságok, nyitott kérdések.

Ennél a tárgynál különösen fontos lehet, hogy a gyerekek reagáljanak az aktuális, velük megtörtént dolgokra. Van lehetőség erre?

Kell, hogy legyen. Ha a diákoknak van mondanivalójuk, kérdésük, akkor félre kell tenni a soron következő tananyagot, és arról kell beszélgetni, ami érdeklő, foglalkoztatja őket, ami a szívüket nyomja, ami igazságér-

zetüket bántja. Örömmel tapasztalom, hogy nemigen szokott felvetődni a diákok köréből olyan tematika, ami nincs benne a tankönyveinkben. Mindennek ellenére a tankönyv csak eszköz, a cél a tanuló. És erre a tantárgyra különösképpen igaz, hogy az „rólad szól, érted, veled” jegyében történik.

BESZÉLGETÉS BOKROSOKKAL

Aznap ismét tél lett. Kőbányán szállingózott a hó is, amikor elindultam. Pedig reggel már búgott az örvös galamb a platán ágán, és a tavasz lehelete megérintette a sétány fájának rügyeit is. Az emberek visszavették sapkáikat és mogorván télikabátjaikba húzódtak a metrón. Az 1-es villamos áramszünet miatt leállt. A fekete tömeg összezsúfolódva várta a villamospótlót. Sokan elindultunk gyalog a Róbert Károly körút hömpölygő zajában.

A kis szoba-konyhában csend fogadott és nyugalom. Van itt egy kis szabolcsi pálinka – mondta Gyuszi. Átmelegít – tette hozzá, mert látta, hogy összedörgölöm a kezeimet. Az asztalhoz ültünk le.

Mondanék pár szót arról, hogy miért is szeretnék veled beszélgetni – kezdtem bele. Nemrég, amikor elhatároztam, hogy beszélgetéseket kezdeményezek „öreg” Bokrosokkal, botlottam bele az energia szó egyik eredeti, ősi jelentésébe: isteni tett, bűvös cselekedet. Ez megfogott. Majd a „változtatásra való készség” jelentés már kicsit érthetőbben kapizsgálni engedte a Bokor és a szó kapcsolatát. Valamilyen erő, energia felébreszt, megfordít, majd megindít, valamilyen akadályoz, majd ebben elbukva erőt ad az újrakezdéshez. Nálad hogyan alakult ez a folyamat a Bokoralapú életben?

Igen. Valamikor Ercsiben találkoztunk mi először, amikor a művelődési házban vetítetted a diáidat, tudod, Jóska szervezte a Föld-napja rendezvényen. Nem is tudom, hogy mondjam: a teremtésvédelem jegyében? A másik ilyen rendezvény az erőszakmentesség jegyében telt. Velük, az ő családjukkal együtt próbálkoztunk meg ott valamiféle közösségi-természetközeli étellel. Feleségem tanított az ottani iskolában, én pedig megpróbáltam valamiféle ökoszemléletet bevinni a suliba, talán nem is sikertelenül, bár mivel ez egy alvófalú, vagyis mindenki eljár valahová dolgozni – Budapest, Érd, Százhalombatta -, meglehetősen nehéz terep volt a „tanok” hirdetéséhez. De, ez sok éve volt.

És most?

Most, úgy fogalmaznék, hogy „apám büntetéseként” egy zeneiskolába kerültem. Apám ugyanis nagyon szerette a zenét és beiratkozott a Zeneművészeti Egyetem karmesterképző szakára. Ebből mi heten, testvérek csak annyit „élveztünk”, hogy állandóan szólt a klasszikus zene, amit ő természetesen vezényelt és nekünk némán kellett közlekednünk a recsegő fapadlón. Ebből kifolyólag rettenetesen megutáltam a komolyzenét. Például – bocsássa meg nekem – Bartókot utáltam a legjobban. Most az a dolgom, hogy a zeneiskola kottáit forgalmazom. Ez már nem Ercsiben van, hanem itt Óbudán. Igen. Ennek az a története, hogy 75-től 2002-ig voltam boldog házaspár. Akkor úgy döntött a feleségem,

gem, hogy nem velem folytatja az életét. Aztán úgy alakult az élet, hogy az ercsi házban maradt ő a négy gyerekkel, nekem pedig menni kellett. Akkor kerültem Budapestre. Ez egy nagyon nehéz időszak volt. Rögtön utána munkanélküli lettem. Minden negatívumot, amit el lehet képzelni egy ilyen helyzetben az bejött akkor. Most már kezdek ezen valahogy túllenni.

Ha akarod, erre talán még visszatérhetünk, de szeretném, ha az elején ennél az alaptémánál maradnánk. A zene, számomra, mint vezetőfonal nagyon jó. Számomra ez az egész élet egy energetikai játék, ami Isten kísérlete. A hétköznapi kemény és lágyabb energiák meg tapasztalása mellett van lehetőség talán annak a meg tapasztalására is, ami egy sokkal finomabb energia, és amit mi Isten szeretetének nevezünk. Ez egy folyamatos skála, és mi ennek hullámváltozásában éljük le egész életünket. Amikor megragadott egyszer ez az energia szó, meglepetéssel olvastam, hogy a hétköznapi használt jelentések mögött van egy ősi, ógörög jelentés, ami isteni tett, vagy bűvös cselekedet jelentésű, illetve egy már későbbi, de szintén nagyon mély: változásra való készség. Mintha ez a sok rezgés próbálna behatolni ebbe a nagyon sűrű, tömör, ellenálló anyagba és azt mindig a saját rezgésére hangolni. Ha arra gondolok most, hogy mindnyájunkat ért valamikor egy finomabb befolyás, amit Bokor-hatásnak nevezhetek, bár ez a név már leszűkít, hiszen régen nem volt neve, csak a hatás volt, akkor mit tudsz erről a hatásról mondani? Hogyan érvényesült ez a - talán nem állandóan ható, hiszen semmilyen hatás nem állandó, van amikor erősebb, van amikor pedig eltűnik, majd ismét visszajön – hatás a Te életedben? Nekem valahogyan állandóan visszaköszön, támogat, de kérdésbe is helyez, vagyis éltet.

Igen. Kezdem érteni, mire gondolsz. Tizenhét-tizennyolc éves koromban, a hetvenes évek elején a Rezső téren ismerkedtünk meg Gyurka bácsival. És hát borzasztóan furcsa dolgokat mondott. Bennem disszonancia ébredt. Mivel katolikus családban nőttem fel, azt éreztem először hogy ennek az embernek valami baja lehet. Aztán persze rájöttem az ízére, ahogy a zenében is, amikor nagy nehezen rátalál valaki a harmóniára és akkor az már megszólal kifelé is. Amit a Bokornak – és Gyurka bácsinak – köszönhetek az volt, hogy mert mindig kérdezni, mert mindig nyitott lenni, vagyis nem a hagyományos vallási közösség, ami a papra épül, hanem valóban Istent kereső közösség. Olyan ez, mint amikor a zenészek nemcsak le akarják játszani azt, ami a kottában van, hanem át is próbálják élni azt, amit a kottáíró átélt.

Azonban itt, kénytelen vagyok visszatérni, ha már szóba hoztad, erre az energetikára. Nem tudom, hogy el tudom-e mondani, ami ezzel kapcsolatban ért és azt sem, hogyan fog ez hatni az esetleges olvasókra, de megpróbálom, mert egy nagyon erős élmény volt. Ha például a zenét hallgatjuk – mondjuk Bartókot -, akkor a disszonancia jön elő annak, aki nem érti ezt a fajta zenét. Amikor ez a törés bejött az életemben, akkor először ezt borzalmas tragédiának éltem meg. Ott vannak a gyerekek, egy évtizedek óta boldognak vélt kap-

csolat – nem akarja elfogadni az ember, hogy egyszer csak vége. Nem akarom ezt részletezni, senkit sem érdekel. Azonban ott szakadt meg végül a húr, amikor kaptam egy levelet a feleségemtől és négy gyerekemtől, amiben közölték, hogy nem kívánnak a továbbiakban velem élni, nem tartozom többé a csalárhoz. Akkor úgy gondoltam, hogy ha az eddigi életem nem a szeretetről szólt, és akik körülöttem élnek nem ezt látták, vagyis nem tette őket ez az élet boldoggá, akkor megteszem ezt a kérésüket – de az én életemnek ezzel itt vége. A történet csúnya, nem ragozom. Nejem végül diliházba záratott. Ezt nem hiszi el az ember, amíg vele meg nem történik. Ott aztán kaptam nagyon kedves hangulatjavító gyógyszereket, meg egyebeket, amik még rátesznek az idegrendszer rombolására és nyilván ezek is hozzájárultak ahhoz a gondolathoz, hogy na, itt vége az életemnek – és a maradék gyógyszerekkel elkészöntem az élettől...

És ott történt velem egy olyan élmény – többen halál közeli élménynek nevezik -, ami életem, az örök élet legszebb pillanata volt. Ekkor tapasztaltam meg, hogy Minden energia, Minden sugárzás. És minden földi dolog, amit elgondoltam, és látok és tapasztalok az mind smafu és kamu... ahhoz képest, ami van és hogy valamilyen nagyon földi fogalmakkal, gondolatokkal nézünk, látunk és beszélünk erről a végtelen energia-áramlásról, ami az élet. Ez valami fantasztikus – hülyén hangzik egy öngyilkos szájából -, de nem találok jobb szót rá. Látni, tapasztalni mindennek az okát és magyarázatát, mindent egyszerre átlátni. Megszűnnek az idő és tér korlátai, egy más dimenzióban valós létezés van. Ennél pazarabb világot elképzelni sem lehet. Minden Bokor tagnak csak kívánni tudom, persze nem ilyen körülmények között, mint amin én átmentem, hogy megtapasztalhatta ezt a mindent átható szeretet és energiasugárzást. Ebben életünk minden pozitív és negatív élményére megvan a magyarázat és megvan – hogy is mondjam – a kijelölt feladat, a személyre szabott hullámhossz. Nem merem erről senkinek beszélni, hiszen hogyan is lehet erről beszélni. Ezek a képek meg sem közelítik az élményt. Minden rezonancia. Ez az üveg itt, amit annak nevezünk egy fajta rezonancia és ez itt – én, akit így és így hívnak – egy másik rezonancia, ami kölcsönhatásban van. Fogalmam sincs hogyan lehet ezt lefordítani a fiatalok nyelvére úgy, hogy ne a negatív kicsengés menjen át, de egy biztos: nem érdemes feladni, mert semmi sem az, aminek látszik és semminek sincs eleje és vége. Nincs mit feladni, mert ugyanoda lyukadunk ki valahol... Nem lehet ebből az energiaáramlásból kijutni..., csak valamiféle eszeveszett tagadással..., de akkor sem. Csak értelmetlenül bezáródni lehet az ellentétek kemény, sűrű világába. Ha valaki botfűlű – ahogy én sem értettem Bartókot -, akkor nem hall harmóniát. Nem tehet róla, de megnyílhat a füle a hallásra.

Azóta más szemmel néztem a világot. Meglátok olyasmiket, amiket nem a szemem lát, hanem talán... a lényem. Ezek az energiák, érzem, erősítenek. Ajándékok.

Köszönöm, hogy ezt az élményedet elmondtad és megosztotad velem az utat is ide, ami pedig teljesen személyes magánügy. Mégis, úgy érzem, hogy ebből a folyamatból nem lehet kihagyni, hogy kapcsolatba kerültél a Bokorral – nem a szervezettel, hanem a Gyurka bácsi közvetítette hatással. Miután ez utóbbit átélted, hogyan látod? Van-e valami

kapcsolatod ezzel a korábbi hatással, kapcsolatban vannak-e, összhangban vannak-e, támogatják-e egymást?

Sohasem gondoltam, hogy akár a házaseletem, akár maga az életem magánügy. Bár a gyerekeket közvetlenül nem a Bokor szellemben neveltem, hanem szabad lelkeségválasztási lehetőséget adtunk nekik, de mindketten elég sűrűn benne voltunk a Bokor életében – hittanecsoport, közös közösség, etikakönyv, nők egyeteme, teológia, stb. A hármasszemes alapcsoporthoz ott volt végig velünk. Az erőszakmentességgel kezdődött, mert amikor engem behívtak, akkor kerültünk össze és egy nagyon nehéz belső küzdelem zajlott le bennem ezzel kapcsolatban, mielőtt bevonultam. Nejem is visszaküldte a katonakönyvét. Ebből a hármasszemes eszméből sikerült talán átadni valamit a gyerekeknek is az életük gyakorlatába. Nagy fiam pedig az utolsó polgári szolgálatosok közé tartozott. Erőszakmentesség terén elértük azt, amit lehetett. Átment az a társadalom egy részébe, amit át tudtunk adni. A rendszerváltással kezdődött valami változás. A szellemi szabadság átment valamilyen másik folyamatba, aminek nagyon sok mindenhez köze volt, csak az Evangéliumok tanításához nem. Akkor ezt magamnak úgy fogalmaztam meg, hogy a Bokor betöltötte a történelmi küldetését, ahogy minden folyamat mindenhol így zajlik le. Ha betöltötte a szerepét, akkor valami újnak kell elindulnia, amire szükség van. A liberalizmus volt az az erő, ami a Bokrot elszakította az alapjaitól. A szegénység és az adás is relativizálódott, ahogy minden. Tehát egy következő generációnak önmaga számára újra kell fogalmaznia az Evangéliumot. Ezért nem írtam be Bokorközösségekbe a gyerekeket sem, mert úgy gondoltam, minden generációnak magának kell a maga nyelvére lefordítania az Evangéliumot. Gyurka bácsi ezt megtette a maga módján, nekünk. Ez tartott két vagy három generáción át. Most a gyerekeken a sor. Hogy mi az irány...? Nem tudom. Azt látom, hogy az Egyház ma már nem egy hierarchikus szervezet, hanem kisközösségek hálózata az egész világban. Egyre több a laikus testvér minden pozícióban. Eltelt hatvan év, ami óta Kolakovics beszélt Gyurka bácsinak. Úgy látszik ennyi idő kellett. Nagyon sok példát látok arra, hogy keresi magát, helyét, szerepét a ma ifjúsága.

És a Te életedben?

Nem vagyok csoportban. Az EK – az Egészen Kicsi közösség – volt az enyém, Laci vezetésével. Nekem is volt három-négy közösségem, amiket magam hoztam létre. Fiatalokkal elég sokáig foglalkoztam. Aztán sok minden megváltozott. Nemcsak a személyes családi problémák váltották ki, hanem más is... Amikor egy kisközösségen belül tapasztalod azt, hogy a szó már nem ugyanaz, megbomlik az, amit úgy fogalmaztunk meg a KIO-ban, hogy „egy dologban nem szabad nem igazat mondani, a szeretet tárgyában”, akkor valamit abba kell hagyni. Ebben már nem kívántam részt venni, részt adni. Házasság volt.

Nyilvánvaló számomra abból, amit elmondta, hogy volt egy nagyon határozott elképzelésed, mi az, hogy Bokor szellem. Majd külső hatások miatt egy közös-

séggel szemben kétségek támadtak benned. De benned, belül ugyanúgy megmaradt ez a határozott kép – gondolom. Miért nem sarkallt ez arra, hogy újra kezd másokkal?

Nem lehet ezzel leállni! Sík Sándor mondta ezt egyik versében: „Mert akit egyszer meglehelt a Lélek, annak mindig élet vagy halál. Az él és áll, énekel és alkot...” Nem tudom kiírni a fejből azokat az értékeket, amire rátettem az életemet. Legfeljebb ebben a közegben ez nem megy és ott abba hagyom. Átjött a hétköznapjaimba. Megpróbálok most úgy nyitni a társadalom felé, ahogy például Gyurka bácsi az utolsó idejében. Nem érdekel, hogy az illető vad-kommunista vagy más, nem is akarom meggyőzni semmiről, hogy álljon át az én oldalamra, vagy olyasmit valljon, amit én. Most olyan időszakban vagyok, hogy azt mondom: komám ezt csinálom, jössz velem? Képesek vagyunk valamit tenni és látom rajtad, hogy erre kész vagy! És meglepődve tapasztalom, hogy az ipse tényleg kész a jóra. Ebből nem jön létre valami tartós, életre szóló 12, nem az a fajta Bokorféle jézusi közösség, de hiszem és tapasztalom, hogy létre jön egy kapcsolat, ami miatt jobb lesz a világ. Ezt a fajta munkát segíti mindenféle katasztrófa, emberi nyomor, természeti jelenség – árvíz, szárazság, stb. -, ami miatt érdemes összefogni. Nincs állandó Bokorcsoportom, nem jegyeznek a nyilvántartásokban, de mindig vannak alkalmi csoportjaim. Például Ilk-re bokros testvérekkel mentem. De Szabolcsba vittem ruhákat öreg kommunista kollegákkal, akik szó nélkül beálltak a karitatív munkába. Aztán látva az Ilken lévő helyzetet szerveztem egy segélykoncertet a zeneiskola két tanára első szóra vállalta a fellépést, és a bevételből vetőburgonyát vesznek és annak a családnak segítségére adjuk, aki vállalja a krumpli ültetést és azt, hogy a termésből két kilót lead a polgármesteri hivatalnak, aki a rászorulóknak osztja szét. Vagy ott vannak a kárpátaljaiak. Hozzájuk is rendszeresen viszünk ruhát. És minden egyebet. Van tehát sok közösség - sokféle jó kezdeményezés.

A mai napig sem értem például, hogy miért szűnt meg a Bokor-ökocsoport? Az egy nagyon jó kezdeményezés volt. Most talán még nagyobb szükség lenne rá, mint akkor.

Gyuszi, értelek. Mégis azt kell mondanom, hogy kell valami rendszeres, közös cél és értelem még akkor is, ha életkorunk folytán alig van közös akció, még kicsi sem nemhogy a kezdeti nagyok. A havonta egyszer, ami alig valami, mégis megtart valamit, ami sokszor teljesen sematikus, szokásos, egyáltalán nem sokkoló, nem megújító, csak ismétlő. De ez az ismétlés mégis valami egészen más, mint a szokásos hétköznapi. Olyasminnek az ismétlése, ami mélyen emberi, természetes, vagyis az ember természetének megfelelő, mert egymásra figyelő, érzékeny, és a lelkiismeretre hallgató. Bár, lehet, hogy csak belemagyarázom? Nem hiszem. Meg lehet olyan légkört, atmoszférát élni, ami egy közösségben jöhet csak létre. Nem istenélmény, de sokkal több lehet, mint egy baráti légkör. Néha. Ugyanakkor nagyon jól tudom, hogy bezáródni ugyanúgy be tud záródni egy közösség is, mint bárki önmagába. Ha ennek a munkának nincs hatása az egyén életére, a csoport egészére és kifelé, a csoporton kívülre, a családon kívülre, a hétköznapi életre, akkor zsákutca.

Igen. Bizonyára így van, mert érezni lehet. Bizonyos házasságokba járok is, ami kicsit eltávolodott már a Bokor-

tól. Ez nem azt jelenti, hogy kapcsolódunk egy régióhoz, vagy egy nyilvántartásban szerepelünk. Vannak ennek előnyei is... hátrányai is. Ugyanakkor a személyes kapcsolatom még azzal a közösséggel is megvan, akiktől elváltam. Nem tagadtam meg semmit és Senkit. Látom, hogy elindul megint valami, talán nem ugyanaz és nem ugyanúgy, de a Bokor Nagytábor, a Bokorünnep légköre már sejtet valamit. Ennek nagyon örülök és hiszem, hogy a fiatalok meg fogják találni a megfelelő tartalmat és ahhoz igazodó formát.

Van itt valami, amit írtál a leveledben, ami szöveget ütött a fejembe: „Biztos, hogy mindenkinek javára válik minden megismerhető?” Mire gondoltál? Hiszen a Bokor alapvetően innen indult, hogy nem fogadom el automatikusan az ismertet, hanem mélyebbre akarok menni, mélyebben ismerni. Kérdezek, és ismét kérdezek.

Nem. Nem egészen erre. Elmondtam, hogy mekkora élmény volt átlátni és megélni a minden Mindennel Egy élményét. És valamikor az elején már ott volt az a bizonyos kígyó a Paradicsomban. És azóta is ott van minden megismerés elején. Nem kell nekünk minden negatívumot átadni, mert nem biztos, hogy az előre viszi a másikat. Nekem személy szerint egy előrelendítő energia volt ez a negatív élmény. De másnak...? Volt bennem egy kérdés. Hirdetjük az Ország építését és az örömhírt és akkor mi ez a sok negatívum a gyakorlatban, a Bokor gyakorlatában, az egyes személyek gyakorlatában. Hogy is van ez? Így értem ezt: nem biztos, hogy méltó lennék a Bokor – az Evangélium – eszméit tovább adnom a magam élete alapján. Példa lehetek, de nem példás példa. Nem olyan, hogy: „Jé, hát ilyen is van...? Érdekes! Kövessük!” Azt mutatja csak meg, hogyan is működik ez a körülöttünk és bennünk zajló energetikai rend. Most így működött, utána pedig úgy. Ezt éltem át, nem a jót és nem a rosszat. Általában ítélünk – főleg másokat. Ahelyett, hogy itt élnénk. Mi most erről beszélgetünk bizonyos életkor és tapasztalat után, de egy fiatalabb generáció ezt nem példának éli meg. Át akarja élni. Így értem. Pozitív példa jó, de mindent átadni, hogy kövesse...?

Tudjuk-e kiből mit vált ki az, amit lát, hall, olvas? Minden leírt szónál előjön bennem a kérdés: hogy fog ez hatni arra, aki olvassa? És nem tudom. Fogalmam sincs. Talán nem is az én dolgom. És mégis a felelősségem, hogy mit és hogyan írok le, mint ahogy a kiejtett szavaim minősége is, még a hangszíne is. Melyik mondat rezonál benne és mit mozgat meg az a rezgés? Ezért nem mindegy. A rezgés, a megnyilvánulás minősége a döntő. Az őszinteség. Talán az hat.

Nézd, itt van ez az alma az asztalon. Neked készítettem ide. Szabolcsból hoztam, ahonnan a pálinkát is. Ezt már jó előre idekészítettem, mert tudtam, hogy a megismerés kérdése előjön – a jó és a rossz tudásának a kérdése. Hát itt tartunk.

De, visszatérnék a Bokorra és a csoportozásra. Akárhogy is nézem, a Bokor olyan, mint nekem a gyerekeim. Mindegyik egy egyéniség, mégis valamennyibe egy kicsit ott vagyok olyanként, amilyen vagyok. A Bokor lelkiségét mégiscsak meghatározta az, hogy vezetője

egy szerzetes, tanár, pap. Alapvetően értelmi alapú ez a tanítás. De mindig ott maradt a kérdés bennem, hogy akkor miért nem tudunk egységre jutni? Kerestük egymást és másokat – persze annak idején voltak ennek politikai korlátai -, de végül is senki sem akadályozott bennünket abban, hogy megtaláljuk egymást. Ezt a kommunát is szorgalmaztam – kicsit ennek is esett áldozatul a házasságom. Szeretet közösséget építünk, de tanuló, tanítvánná tevő közösség – „nem egymás nóziját törölgető közösség vagyunk.” Egy közösségi találkozó nem erre van - fogalmaztuk meg korábban. Mindenki úgy képviselje az igazát, hogy más labdába se rúghasson! Gyurka bácsi sem kérdéseket fogalmazott meg, hanem állításokat, válaszokat – igen nagy határozottsággal. Egy kamasznak nincs is másra szüksége – itt a követendő példa! A határozottsága megdöbbentett és magával sodort. Tanítottunk, de talán nem a teljes életre, ahogy fogalmazta: majd a Sitz im Leben-je a dolgoknak... Az evangélium életbeágyazottsága elmaradt a túlzott tudati fejlődésre való koncentráltságban.

Nagyon meglepett Gyurka bácsi egy tanulmányával, amikor kibányászta, hogy a minden nyelven „emberhalászokká teszlek benneteket” kifejezés, ami egy nagyon szép költői kép, az eredeti ógörögben nem ez, hanem: „életre ébresztőkkel teszlek benneteket”. Ez persze jelentheti azt, ahogy a fordítást magyarázzuk, hogy kimentlek benneteket egy szokásos, öncélú életből, hogy majd ti is kimentsetek másokat, hogy azok is jó kisfiúk és kislányok legyenek; de lehet sokkal mélyebb is: így, ahogy vagytok, nem éltek; életre keltelek, felébresztelek benneteket, hogy majd ti is életre ébreszettek másokat, hogy éljenek! Ébredjétek!

Igen. Értelek. De, hát, tényleg... valójában mit is csinálunk mi, most, itt. Megpróbálunk egymásra hangolódni. Megpróbáljuk egymás gondolatait nemcsak érteni, hanem érezni is. Megpróbáljuk a lehetetlent: összekapcsolódni valami közösben most, itt, ahogy vagyunk, amilyen állapotban most vagyunk. Felébredni a valóságra, ami sokkal, mérhetetlenül sokkal több, mint a szavak és a gondolatok. Nem én csinálom vagy te. Talán, pillanatokra megtörténik, és e miatt már megérte. Ott marad az az íz, ami az energia működésének íze. De benne van az egész múltunk, talán még a szüleink és nagyszüleink múltja is.

Összefoglalásként talán azt tudnám mondani, hogy negyven után próbálja meg mindenki összegezni magának mindazt, ami történt. Legjobb leírni, mert akkor ott marad. Utána már javíthatom, szépíthetem, de az írás ott marad. Nagyon tanúságos. Az embernek lesz egy képe önmagáról – ha őszinte. Ha nem kerülnek a helyükre önmagán belül a feszültségcsomók, megnyomorítanak. Három gerincsérvén jött ki egyszerre, amikor az a bizonyos lelki megrázkódottat ért. Pedig semmit sem emeltem. Megnyomorított, amíg nem került a lelki része helyre. Utána elmúlt. Persze kellett a külső segítség a talpra álláshoz. Gyurka bácsinak volt egy mondata, ami megragadt bennem és talán fiatalok számára a legfontosabb tanácsnak gondolom. Így hangzott: „Aki magát állni tudja, vigyázzon, hogy el ne essék.” Azt az élettapasztalatot, amit így, negyven-ötven év alatt össze lehetett szedni, nem lehet átadni a fiataloknak. Azt nekik is össze kell maguknak szedni. Értést sem lehet adni. És figyelmet sem.